

Handläggare: Olle Karlsson
Sektor Teknik och service

Mottagare: Kommunfullmäktige

VA-plan 2021–2025

Antagen av kommunfullmäktige, 2021-10-18, §89

Medverkande

Projektbeställare: Kommunstyrelsen, genom Gunilla Elander, dåvarande teknisk chef

Projektledare, intern: Olle Karlsson, Teknisk chef

Projektledare, extern: Anna Norman, WSP (t.o.m. september 2020)

Filippa Rydwick, WSP

Arbetsgrupp

Gunilla Elander, Teknisk chef (t.o.m. november 2019)

Angelique Nyström, Förvaltningschef Miljö och Bygg

Tomas Hahre, VA-chef

Anna Norman, WSP (t.o.m. september 2020)

Filippa Rydwick, WSP

Johan Emanuelsson, WSP (fr.o.m.september 2020)

Samt tjänstepersoner och driftpersonal från Skinskattebergs kommun.

Sammanfattning

Invånare i Skinskattebergs kommun ska ha tillgång till dricksvatten och avloppshantering av god kvalitet. VA-planen ska bidra till att varje satsad krona inom VA-verksamheten ger största möjliga nytta. Kommunens VA-planering (vatten och avlopp) är avgörande för att klara såväl dagens som framtidens krav och utmaningar. VA-planen tydliggör och samlar kommunens arbete med vattenförsörjning och avloppshantering. Planen har även en viktig roll i arbetet med den fysiska planeringen, från översiktsplanering till detaljplanering och utbyggnad. Planen är ett levande dokument som regelbundet uppdateras.

VA-planen omfattar VA-försörjningen i hela kommunen, inom och utanför verksamhetsområden för allmänt VA. Arbetet med att ta fram en VA-plan påbörjades under 2019. Första steget i arbetet var framtagandet av en VA-översikt som beskriver omvärldsfaktorer, nuläge, förutsättningar och framtida behov. VA-policyn ger uttryck för kommunens viljeinriktning och vilka ställningstaganden som ska styra VA-handlingsplanen och hur prioriteringar ska göras. VA-planen innehåller en plan för allmän VA-anläggning, en plan för enskild VA-försörjning och en VA-utbyggnadsplan. VA-planens genomförande, uppföljning och konsekvenser diskuteras också.

Några av de viktigaste åtgärderna i planen för den allmänna anläggningen är att upprätta en långsiktig investeringsplan och att verksamhetsområden ska uppdateras. Säkerställande av dricksvattenförsörjning och spillvattenhantering samt planering för framtida behov är andra viktiga fokusområden.

I plan för enskilt VA framgår att kommunen ska utveckla rutiner för VA-frågor vid planbesked, förhandsbesked, bygglov samt vid avloppstillstånd. Planen hanterar också hur tillsyn av enskilda avlopp, bygglov och detaljplanering ska hanteras i utbyggnadsområden, utredningsområden och bevakningsområden i väntan på allmänt VA.

I plan för utbyggnad har en utvärderingsmodell tagits fram för att analysera behovet av allmänt VA utifrån § 6 i Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV). För att utreda om det finns ett behov var det första steget att identifiera samlad bebyggelse. Behovsanalysen visar att det i dagsläget inte finns något behov av VA-utbyggnad i identifierade områden. Det finns däremot 10 områden som har klassats som bevakningsområden. Dessa områden bedöms inte ha behov av allmänt VA under nuvarande förutsättningar. Om förutsättningarna ändras kan områdena bli aktuella för VA-utbyggnad och behöva prioriteras om. Ytterligare fem områden har identifierats och klassats som enskilt VA-område, vilket är områden som för överskådlig framtid bedöms vara lämpliga för enskilt VA.

Baggbron är det enda området som har klassats som ett VA-utredningsområde. Det finns sedan tidigare ett kommunalt ledningsnät och avloppsreningsverk i Baggbron, men det saknas verksamhetsområde. Det finns behov av att utreda spillvattenhanteringen i området samt att upprätta verksamhetsområde.

Samtliga åtgärder som finns med i VA-planen behöver införlivas i budget och verksamhetsplanering. Den förvaltningsövergripande arbetsgrupp som tagit fram VA-planen kan fylla en viktig funktion i det fortsatta arbetet. VA-planen bör aktualiseras en gång per mandatperiod, förslagsvis första gången 4–5 år efter antagande. Allteftersom arbetet fortskrider kommer ny information och kunskap fram, vilket då kan inarbetas i en uppdatering av VA-planen.

Nedan sammanfattas konsekvenserna av VA-planen.

Konsekvenser för kommunens arbete

- Planerade åtgärder medför en större arbetsbelastning vilket gör att det kan krävas ökade personalresurser
- Ökad kunskap om den allmänna anläggningen och en god samordning mellan berörda förvaltningar och bättre kunskap om kommunens framtida utveckling ger förutsättningar för att bedriva en mer effektiv verksamhet
- Flera av åtgärderna bidrar till en bättre arbetsmiljö

Tekniska konsekvenser

- Tillräcklig kapacitet för spillvattenhantering
- Ledningsförnyelse ger mindre tillskottsvatten och färre brott på ledningsnätet
- Färre antal läckor på vattenledningsnätet

Ekonomiska konsekvenser

- Jämnare taxeutveckling med bättre planering
- Investeringar i den allmänna anläggningen kommer sannolikt att påverka brukningstaxan
- Med en långsiktig ekonomisk planering minskar risk för höga oförutsedda kostnader i ett senare skede
- Ökad kunskap om risker gör att oförutsedda kostnader kan förebyggas

Miljömässiga konsekvenser

- Minskad bräddning ger mindre utsläpp av föroreningar och näringsämnen
- Minskat tillskottsvatten sparar energi vid rening och avledning till reningsverk
- Minskat antal läckor minskar slöseri av dricksvatten

Sociala konsekvenser

- Bättre arbetsmiljö när personalen kan genomföra projekt enligt planering
- Förbättrad ekonomisk styrning bidrar till ökad förutsägbarhet vad gäller kostnader för fastighetsägarna

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING

1	INLEDNING	2
1.1	Syfte (Mål med VA-planen)	2
1.2	VA-planens juridiska status	2
2	PLAN FÖR DEN ALLMÄNNA ANLÄGGNINGEN	3
2.2	Verksamhetsområden	4
2.3	Dricksvatten	6
2.4	Spillvatten	7
2.5	Distribution	8
2.6	Dagvatten	10
2.7	Bebyggelseutveckling och exploatering	11
2.8	Ekonomi	11
2.9	Genomförande av aktiviteter	12
3	PLAN FÖR ENSKILT VA	13
3.1	Enskilt dricksvatten	13
3.2	Enskilda avlopp	14
3.3	Tillsyn av gemensamhetsanläggningar för dricksvatten och enskilt avlopp	14
3.4	I väntan på VA-utbyggnad	15
3.5	Information och stöd kring enskilt VA	15
3.6	Bebyggelseutveckling och exploatering	16
3.7	Genomförande och sammanfattning av aktiviteter	16
4	PLAN FÖR UTBYGGNAD AV ALLMÄNT VA	17
4.1	Behov av allmänt VA	17
4.2	Identifiering av områden	17
4.3	Bedömning av behov	19
4.4	Resultat och prioritering	19
4.5	Förutsättningar för VA-utbyggnad utifrån VA-översikten	22
4.6	Genomförande av VA-utbyggnaden	22

5	KONSEKVENSER AV VA-PLANEN _____	24
6	STRATEGI FÖR FORTSATT ARBETE MED VA-PLANERING _____	25

1 Inledning

Skinskattebergs kommun står liksom många andra kommuner inför stora utmaningar för att säkerställa en framtida hållbar vatten- och avloppsförsörjning (VA-försörjning). I takt med ökad urbanisering och ett förändrat klimat ställer lagstiftning och internationella överenskommelser högre krav på hänsyn till miljön.

Kommunstyrelsen beslutade 2018 att uppdra åt Bygg- och miljöförvaltningen att upprätta en kommunal vatten- och avloppsplan. Under 2019 har arbete med att arbeta fram en VA-plan påbörjats. Arbetet har bedrivits utifrån Havs- och vattenmyndighetens Vägledning för kommunal VA-planering (rapport 2014:1) och består av tre dokument, VA-översikt, VA-strategi samt detta dokument VA-plan.

För en beskrivning och behovsanalys av situationen 2019/2020, så hänvisas läsaren till VA-översikten. VA-policyn beskriver kommunens viljeinriktning för den framtida VA-försörjningen och har varit vägledande för den tredje delen; VA-planen.

1.1 Syfte (Mål med VA-planen)

Målsättningen är att VA-planen ska bli ett komplement till översiktsplanen. Planen ska beskriva hur VA-försörjningen i hela kommunen ska ordnas både inom och utanför det kommunala verksamhetsområdet. VA-planen syftar till att lyfta fram problem och utmaningar och har som mål att:

- visa på var, när och om samt i vilken ordning den allmänna anläggningen eventuellt ska byggas ut
- beskriva i vilka områden som VA bedöms kunna lösas med enskilda anläggningar
- beskriva hur VA-huvudmannen ska arbeta med förnyelse av VA-anläggningen
- bidra i arbetet med att nå/bibehålla miljökvalitetsnormerna för vatten

Planen ska även identifiera och konkretisera prioriterade åtgärder med planering i tid utifrån de behov och begränsningar som finns i Skinskattebergs kommun.

1.2 VA-planens juridiska status

VA-planen fastställs av kommunfullmäktige. Planen ska vara styrande för berörda nämnder och förvaltningar. Den ska ligga till grund för budgethantering och verksamhetsplaner samt översiktsplanering. VA-planen ska kunna stå sig under lång tid, även om revideringar kan behöva göras efter hand när nya uppgifter om t.ex. behov framkommer. Huvuddokumentet, VA-planen, bör uppdateras en gång per mandatperiod, vilket lämpligen sker i samband med aktualitetsprövning av översiktsplanen.

2 Plan för den allmänna anläggningen

Nedan beskrivs hur den allmänna VA-anläggningen, inom befintliga verksamhetsområden för allmänt VA, ska utvecklas och förbättras de kommande åren. Detta gäller alla anläggningar som är nödvändiga för att upprätthålla de kommunala tjänsterna vatten, spillvatten och dagvatten.

Målet med Skinskattebergs kommuns arbete med vatten- och avloppsfrågor är att uppnå en långsiktig hållbar VA-försörjning såväl i kommunens tätorter som för glesare bebyggelse. Inom de kommande åren kommer många befintliga anläggningar att behövas repareras, uppgraderas eller nya behöva byggas. Detta oavsett om samma verksamhetsområde ska upprätthållas eller om nya tillkommer.

I planen för de allmänna VA-anläggningarna redovisas planeringen för drift, underhåll och förnyelse. Utöver denna plan arbetar Skinskattebergs kommun på en mer detaljerad nivå med investerings- och underhållsplanering för respektive anläggningsdel som en del av det systematiska underhållsarbetet.

I VA-policyn framgår det att det övergripande målet för VA-verksamheten är att uppnå en långsiktig hållbar VA-försörjning i såväl kommunens tätorter som för glesare bebyggelse. VA-försörjningen ska säkerställa invånarnas krav på god och säker dricksvattenförsörjning samt bidra till att sjöar och vattendrag når god ekologisk status. Detta kräver ett ständigt pågående arbete med den allmänna VA-anläggningen.

2.1.1 Långsiktig investeringsplan

Det finns behov av att ta fram en långsiktig investeringsplan som syftar till att framtidssäkra systemet med avseende på tillkommande kunder och förändringar i form av bland annat lagkrav, direktiv och klimatförändringar som kan påverka anläggningarna. Slutprodukten är en plan för åtgärder i distributionsnäten och produktionsanläggningarna, både avseende investeringar och reinvesteringar i verksamheten. Innan beslut tas genomförs förstudier och kalkyler som en del av beslutsunderlaget. En beslutad investeringsprocess inom kommunen följs för respektive investeringsprojekt.

2.1.2 Organisation

För att hantera de kommande utmaningarna behövs en organisation som är anpassad för framtiden och där samverkan sker över förvaltningsgränserna. Svenskt vatten uppmanar alla kommuner under 50 000 personer att se över hur de skall klara framtida utmaningar och om samverkan över kommungränserna kan ske för att klara av framtidens vatten- och avloppsförsörjning.

Skinskattebergs kommun har idag en organisation som är anpassad för att sköta och hantera driften av VA-systemen, men har kraftigt underskott på resurser för nya projekt eller att driva projekt samt utredningar t.ex. VA-ingenjör och projektledare. Utredningar genomförs av externa resurser men uppföljning och genomförande har inte kunnat prioriteras.

En utmaning för VA-enheten är att inför politiken på ett pedagogiskt sätt kunna förklara hur besluten påverkar VA-försörjningen och konsekvenserna för VA-verksamheten då detta är viktigt ur samhällsperspektiv. Kapacitetsökningar på vattenverk, reningsverk, ledningsnät och pumpstationer samt VA i utbyggnadsområden behöver finansieras. Några statliga medel, som gavs när avloppsreningsverken byggdes ut i Sverige under 1970-talet, finns inte idag. Investeringar i VA-anläggningen kommer att behöva finansieras via höjda anläggnings- och bruksavgifter.

2.1.3 Klimatförändringar

Vi går mot ett förändrat klimat, medan våra VA-anläggningar är anpassade till dagens klimat. Det förändrade klimatet kommer bl.a. att leda till ökad risk för skyfall, översvämningar, torka, ras, skred och erosion samt försämrad vattenkvalitet. Det är därför nödvändigt att påbörja en anpassning till klimatförändringarna. Det finns en skyfallskartering för Västmanland. Resultatet från denna behöver gås igenom och en eventuell åtgärdsplan behöver tas fram. Detta berör både inte enbart VA utan hela sektorn teknik och service.

Tabell 1. Aktiviteter gällande allmänna VA-anläggningen

Aktivitet	Motiv	Tidplan	Ansvarig
Politisk förankring av VA-planen	Förklara hur nödvändiga beslut angående VA-försörjningen, t.ex. kapacitetsökningar på vattenverk, reningsverk, ledningsnät och pumpstationer samt VA i utbyggnadsområden påverkar.	2022	VA
Investerings- och underhållsplanering för respektive anläggningsdel	Beskrivning av planeringen för drift, underhåll och förnyelse, en del av det systematiska underhållsarbetet.	2022	VA
Långsiktig investeringsplan på minst 10 år, helst längre	Vilka större projekt som behöver genomföras respektive år och vad de förväntas kosta. Planen bör utgå från systematiska behovsanalyser som tar hänsyn till förnyelsebehov, VA-utbyggnad i befintliga områden och ev. anslutning fastigheter som idag har enskilt VA.	2022	VA
Investeringsbudget	Investeringsplanen ger underlag till investeringsbudgeten som i sin tur ligger till grund för VA-taxan.	2022	VA
Anställning av VA-ingenjör/Projektledare	Resurs för att hantera och driva nya projekt samt utredningar	2021	VA
Åtgärdsplan utifrån skyfallskartering och klimatförändringar	Hur påverkar klimatförändringarna dricksvattenförsörjningen? Behov av förebyggande arbete på VA-anläggningar?	2024	VA/Plan

2.2 Verksamhetsområden

Verksamhetsområdet för det allmänna VA-systemet överensstämmer inte helt med distributionsnätet på flera orter. I Färna behöver verksamhetsområdena för allmänt VA justeras så att samtliga som är anslutna också ingår i verksamhetsområdena. I Baggbron behöver spillvattenhanteringen utredas av VA-ingenjör och sedan tas ett politiskt beslut om verksamhetsområde.

I dagsläget förekommer det enstaka enskilda avloppsanläggningar inom verksamhetsområdena. Ett område med enskilda avloppsanläggningar som inte är godkända är Övre Källfallet (Riddarhyttan), och krav bör ställas på att de ska ansluta sig till kommunalt avlopp. Det kan även finnas fastigheter kring verksamhetsområdet (randfastigheter) som bör anslutas. Omfattningen är inte kartlagd och ett arbete måste ske för att identifiera och vid behov tvinga fastigheterna att ansluta till det kommunala VA-nätet.

Även enskilda lösningar som inte är godkända i nära anslutning till befintligt verksamhetsområde bör anslutas till verksamhetsområdet.

Det finns ingen särskiljning vad gäller tjänster i de flesta befintliga verksamhetsområdena även om behovet av exempelvis dagvattenhantering är olika för områdena. Vilka behov som finns för tjänsterna dricksvatten, spillvatten och dagvatten behöver utredas och verksamhetsområdena ska därefter revideras utifrån utredningens resultat. Förtydligandet gäller främst behovet av tjänsten dagvatten. Idag finns det endast allmänna dagvattenledningar i Skinskattebergs tätort.

Skinskattebergs kommun har genomfört en utredning för att se om ytterligare bebyggelsegrupper har behov av att omfattas av verksamhetsområde för vatten och/eller avlopp enligt §6 i Vattentjänstlagen, se kapitel 4.

2.2.1 Randfastigheter

Det finns ett flertal fastigheter i närheten av befintliga verksamhetsområden som är anslutna till allmänt VA även om de i dagsläget inte ingår i verksamhetsområdet. Om fastigheter ligger nära ett verksamhetsområde samt planmässigt och i övrigt har ett så nära samband med övrig bebyggelse ska det ingå i verksamhetsområdet. Det går inte att enbart titta på avstånd från befintligt verksamhetsområde utan varje randfastighet/bostadsområde behöver även utredas utifrån:

- miljö- och hälsomässigt behov
- förutsättningar för enskilt VA
- specifika omständigheter i området

Randfastigheter är ur flera aspekter problematiska att ansluta till allmänt VA, särskilt om de ansluts en och en. Om randfastigheterna ansluts en och en krävs betydligt mer tid och arbete per fastighet än om hela områden med randfastigheter kan anslutas samtidigt. Om samlade bebyggelsegrupper, som kan benämnas som randfastigheter, planeras att anslutas samtidigt kan kommunen detaljplanlägga området och på så sätt fastställa tomtstorlekar, områden för underjordiska anläggningar, pumpstationer med mera. Detaljplanen tydliggör rätten att lägga och underhålla ledningar. Utan detaljplan krävs individuella avtal, servitut och liknande lösningar. Individuella lösningar är kostsamma och skulle påverka VA-kollektivet. Om kommunen kan bygga ut ledningsnät till områden av flera randfastigheter istället för att varje fastighetsägare bygger själv, är det för det mesta även lättare att garantera kvaliteten. För att kunna bedöma och för att det inte ska bli godtyckligt när randfastigheter får anslutas till allmänt VA behövs tydliga rutiner och bra beslutsunderlag. Ur rättvisesynpunkt är det tveksamt att låta vissa randfastigheter anslutas medan andra inte får anslutas.

Tabell 2. Aktiviteter gällande verksamhetsområde

Aktivitet	Motiv	Tidplan	Ansvarig
Uppdatera verksamhetsområden	Efter behov för att ha aktuella verksamhetsområden	Årsvis beslut vid behov	VA
Anslut fastigheter som ligger inom befintligt verksamhetsområde till allmänt VA	Fastigheter inom befintligt verksamhetsområde/ randfastigheter	2022	VA
Verksamhetsområde för dagvatten	Saknas idag. Aktuellt främst i Skinskattebergs tätort.	2023	VA

2.3 Dricksvatten

I Skinnskattebergs kommun finns god tillgång till grundvatten av bra kvalitet för dricksvattenproduktion. Både Färna och Riddarhyttans vattentäkter har bra skydd i form av vattenskyddsområden och det finns möjlighet till reservvattenförsörjning mellan tätorterna. Vattentäkten i Riddarhyttan kan förse Skinnskatteberg och Färna med reservvatten. För närvarande pågår arbete med en ny vattentäkt i Riddarhyttan. Om provborringar faller väl ut är den tänkt att fungera som ordinarie täkt och befintlig täkt blir reservvattentäkt då de inledande undersökningarna tyder på att vattenkvaliteten är betydligt bättre i den nya täkten. Det saknas dock en reservvattenplan för Skinnskattebergs kommun.

När arbetet med att lokalisera ny vattentäkt är färdigt vidtar arbete för projektering av ledningar och eventuellt vattenverk, ansökan om tillstånd för vattenuttag samt vattenskyddsområde.

Kapaciteten i vattenverken bedöms vara tillräcklig för att kunna försörja VA-abonenterna. Det väntas ingen stor befolkningsökning och även om större verksamheter som medför en viss befolkningsökning, t.ex. återupptagen gruvdrift, tillkommer i kommunen finns tillräcklig kapacitet i vattenverken. Maximala vattenbehovet förväntas inte öka från 2019 års nivå som utgångspunkt för planering av framtida dricksvattenförsörjning.

Ett av de kortsiktiga, men viktiga, vattenförsörjningsområdet att arbeta med är nödvattenförsörjning. Nödvattenförsörjning innebär leverans av vatten för dryck, matlagning och personlig hygien utan att nyttja det ordinarie ledningsnätet (till exempel med tankar eller tankbilar). I en kritisk situation, då många ska förses med nödvatten, måste kommunens ledning fatta beslut om prioriteringar för att de mest sårbara och samhällsviktiga verksamheterna ska få dricksvatten i ett tidigt skede. Nödvattenförsörjning ska planeras av kommunen, med fördel i samverkan med andra kommuner i regionen. I dagsläget saknar kommunen nödvattenplan. Det är också viktigt att genomföra regelbundna krisövningar för att upprätthålla kunskapen om planen.

Åtgärder och investeringar på vattenverken sker idag vid behov. Det är önskvärt med en långsiktig åtgärds- och investeringsplan för befintliga vattenverk (tabell 1).

Tabell 3. Aktiviteter gällande dricksvatten

Aktivitet	Motiv	Tidplan	Ansvarig
Ta fram nödvattenplan och genomför övning	Säkra nödvattenförsörjning vid krislägen	2022	Samtliga berörda sektorer på kommunen
Ta fram reservvattenplan	Hur reservvattenförsörjning ska genomföras	2023	VA
Rutiner för nödlägesberedskap	Inarbetning och övningar	2022 - Löpande	VA
Ny vattentäkt Riddarhyttan	Projektering av ledningar och eventuellt vattenverk, ansökan om tillstånd för vattenuttag samt vattenskyddsområde.	2024	VA

2.4 Spillvatten

Skinnskattebergs reningsverk fungerar i dagsläget tillfredsställande men har problem med hög andel tillskottsvatten, det vill säga dagvatten som är felkopplat eller har läckt in i spillvattenledningarna. Det finns därför ett behov av att ta fram en plan för att intensifiera arbetet med att minska mängden tillskottsvatten. En minskad mängd skulle effektivisera reningen i avloppsverket, förbättra kapaciteten i ledningsnätet och minska risken för bräddningar.

Det finns problem med utsläpp av fett från restauranger och storkök. Enligt ABVA är inte VA-huvudmannen skyldig att ta emot spillvatten vars beskaffenhet i ej oväsentlig mån avviker från hushållspillvatten. Gränsvärde för fett (50 g/m^3) framgår av tilläggsbestämmelser till ABVA. Det innebär att krav kan ställas på fettavskiljare hos verksamhetsutövare.

Industriföroreningar stör processen i reningsverket och en handlingsplan för uppströmsarbete behöver tas fram.

Baggbrons reningsverk har problem med tillskottsvatten och kapacitetsbrist med avseende på belastning (pe). Ett alternativ är att ersätta Baggbrons reningsverk med en pumpstation och leda spillvattnet till Skinnskattebergs reningsverk. Mängden tillskottsvatten behöver oberoende vilken lösning som väljs för reningsverket åtgärdas.

Reningsanläggningen i Färna har problem i reningsprocessen (fosfor, BOD). Det finns behov av att utreda reningsprocess och placering. Reningsverket är idag placerat på en fastighet som kommunen inte själva äger.

Det avloppsvatten som idag renas i Riddarhyttans ARV skulle kunna renas i Skinnskattebergs ARV. Då behövs en överföringsledning från Riddarhyttan till Skinnskatteberg. Ett alternativ är att nuvarande vattenledning mellan Riddarhyttan och Skinnskatteberg används för överföring av avloppsvatten. Reningsverket i Riddarhyttan kan då stängas. En förutsättning är dock att Skinnskattebergs tätort först får en ny reservtåkt för vatten, vilket inte finns idag. Det behöver utredas var och hur spillvatten från Riddarhyttan ska renas i framtiden.

Åtgärder och investeringar på reningsverken sker idag vid behov.

Tabell 4. Aktiviteter gällande spillvatten

Aktivitet	Motiv	Tidplan	Ansvarig
Ställ krav på fettavskiljare hos restauranger och storkök	Orsakar problem i ledningsnätet. Gränsvärde i ABVA: 50 g fett/m ³ (50 mg/liter), i praktiken krav på fettavskiljare.	2022	VA
Utredning kapacitet Baggbrons ARV	Kan kapaciteten höjas genom att mängden tillskottsvatten minskas, ska verket byggas ut eller ska en överföringsledning till Skinnskatteberg anläggas.	2021	VA
Handlingsplan för uppströmsarbete	Minimera förekomsten av farliga ämnen i spillvattnet. Industri-föroreningar stör processen i främst Skinnskattebergs ARV.	2022	VA
Utredning kapacitet och placering Färna ARV	Problem i reningsprocessen, placerad på annans fastighet.	2022	VA
Utredning om var spillvatten från Riddarhyttan ska renas i framtiden.	Överföring till Skinnskatteberg ARV eller fortsatt rening i Riddarhyttans ARV	2026	VA

2.5 Distribution

Det kommunala distributionssystemet består av ledningsnät med tillhörande pumpstationer/tryckstegringsstationer för dricksvatten, spillvatten och dagvatten. Ledningsnätet är byggt över en lång tid och har varierande brister och varierande grad av renoveringsbehov.

Driftstörningar som förekommer på vattenledningsnätet är främst vattenläckor. Flera stora läckor på ledningsnätet för dricksvatten har upptäckts under senare år. Kommunen genomför ett visst arbete med läcksökning idag men skulle vilja utöka arbetet. Läcksökning görs för att lokalisera och åtgärda läckor på dricksvattennätet. Genom att installera permanenta mätare på dricksvattennätet ökar kunskapen om nätet och även läcksökningen kan underlättas. Mätarna kan indikera i vilka områden det sker förändringar i tryck eller flöde. Lämpligt antal mätare, placering samt teknisk lösning behöver utredas.

En annan driftstörning som påverkar produktionen av vatten, är den digitala kommunikationen med vattenverken. Det innebär att datorerna stundtals tappar processövervakningen över vattenverken. Det ska tilläggas att stora förbättringar skett de senaste åren, men att fortsatt utredning behövs.

Under ett antal år har kommunen effektiviserat inmätningen på ledningsnätet vilket har bidragit till ett mer representativt kartunderlag. I samband med detta arbete har det framkommit att enskilda fastigheter har brister avseende sina VA-anslutningar, där problemen exempelvis består i att:

- VA-försörjning sker via ledningar som korsar intilliggande fastigheter.
- Det saknas upprättade förbindelsepunkter.
- Anslutningspunkt till den allmänna VA-anläggningen delas mellan flera fastigheter.

Finansiering för att åtgärda identifierade brister behöver utredas.

I Skinnskattebergs kommun finns idag inga vattenmätare hos enskilda abonnenter vilket medför att det är svårt att uppskatta andelen odebiterat vatten. Användande av digitala mätare/direktavläsning ger ökad kunskap om vattenförbrukning och att läckor kan upptäckas i ett tidigare skede (både i nätet och inne på fastighet). Om vattenmätare införs innebär det initialt en stor kostnad för inköp och installation av mätare. Sett över tid bör dock digitala mätare innebära minskade kostnader, bl.a. för att läckor kan upptäckas tidigare.

Fjärravlästa vattenmätare har börjat användas i flera andra kommuner. Det finns många fördelar med fjärravlästa mätare. Bland annat kan avläsning ske oftare än en gång om året, debiteringen effektiviseras och det blir lättare att upptäcka dolda läckage på fastigheten.

Kommunens brandposter är inte låsta vilket kan innebära en säkerhetsrisk. Det medför även att kommunen ej har kunskap om vilka som tar vatten från nätet och hur stora volymer. Brandposterna bör låsas och en eller flera vattenkiosker anläggas. Förslagsvis ska det finnas vattenkiosker i Skinnskatteberg och Riddarhyttan.

På spillvattennätet är det främst problematik med tillskottsvatten (dag- och dränvatten som belastar spillvattenförande ledningar). Tillskottsvattnet kan dels bero på inläckage av dagvatten i spillvattensystemet (via t.ex. otäta skarvar), men även felkopplingar på kommunens ledningsnät och fastigheter som är felaktigt anslutna. Enligt ABVA får inte dag- och dränvatten tillföras allmän ledning som inte är avsedd för sådant vatten, om inte VA-huvudmannen av särskilda skäl medgivit undantag. Det innebär att dag- och dränvatten inte får avledas till spillvattennätet efter det att förbindelsepunkt för dagvatten upprättats och fastighetsägaren meddelats om detta.

Tillskottsvatten leder till ökade bräddmängder från spillvattennätet, onödig belastning på verken och kan även öka risken för källaröversvämningar i fastigheter. I framtiden väntas även kraftigare regn på grund av klimatförändringar.

Att lokalisera tillskottsvatten är ett arbete som är tidskrävande och tålamodsprövande. Arbetet är dock viktigt att prioritera då stora mängder extra vatten påverkar reningsprocessen på reningsverket negativt. På väg genom reningsverket tar det upp volym och minskar uppehållstiden för avloppsvattnet i varje steg i processen. Pumpning och luftning av detta vatten innebär onödig energiförbrukning.

Flera utredningar/inventeringar angående felkopplade stuprör etc. har genomförts men behöver följas upp. Ytterligare insatser behövs för att hantera felkopplingar och inläckage på ledningsnätet. Det mest akuta behovet finns i Skinnskattebergs tätort, där reningsverket har kapacitetsbrist p.g.a. tillskottsvatten. Av det vatten som renas i Skinnskattebergs avloppsreningsverk är en stor andel tillskottsvatten. I framtiden kommer även behov finnas av att utreda de övriga tätorterna, där kan även behov finnas att anlägga dagvattenledningar och/eller andra dagvattenlösningar.

Det finns ett stort behov av förnyelse av ledningsnätet. Arbeta pågår med att ta fram en förnyelseplan för att säkerställa att de ledningar som har störst åtgärdsbehov blir prioriterade samt att förnyelsen blir ekonomiskt hållbar. Planen kommer att ge en översiktlig bild av vilka sträckor på ledningsnätet som behöver åtgärdas och när. I arbetet med förnyelseplanen tas hänsyn till bland annat driftstörningar, aktuell underhållsspolningsplan samt områdesfilmning. Systematisk förnyelse av ledningsnätet bör ske enligt Svenskt Vattens modell. Kommunen har även två högreservoarer i drift. Under 2019 filmades dessa invändigt med robot, samt yttre inspektion. Renoveringsbehovet är stort och en förnyelseplan måste upprättas.

Tabell 5. Aktiviteter gällande ledningsnät

Aktivitet	Motiv	Tidplan	Ansvarig
Ta fram förnyelseplan ledningsnät	Proaktiv åtgärdshantering. Bli mer trygg med VA-nätet och dess utveckling	2024	VA
Systematisk förnyelse av ledningsnät enligt Svenskt Vattens modell (beräknas år från år)	Minska utläckage av dricksvatten samt inläckage i spillvattenledningar	2023	VA
Systematisk läcksökning dricksvatten	Minska utläckage av dricksvatten samt inläckage i spillvattenledningar	2021	VA
Utreda möjligheten att installera permanenta mätare på vattennätet	Öka kunskapen om nätet och få indikation vid onormal förbrukning.	2023	VA
Följ upp tidigare genomförda utredningar för felkopplade stuprör, dräneringar etc.	Minska belastningen på reningsverken	2022	VA
Åtgärder för att minska mängden tillskottsvatten till ledningsnätet i Skinskattebergs tätort	Minska belastningen på reningsverken	2022	VA
Ta fram förnyelseplan för högreservoarer	Yttre och inre renovering för att säkra dricksvattenförsörjning	2022	VA
Installera vattenmätare	Uppföljning av vattenförbrukning, upptäckt av större läckage. Rättvisare debitering av brukningsavgifter.	2023	VA
Årlig uppföljning och analys av genomförda åtgärder för tillskottsvatten	Utvärdering av utfall av genomförda åtgärder	2022 - löpande	VA
Lås brandposter och installera vattenkiosker	Mindre risk för dricksvatten, skall utredas vidare innan beslut	2023	VA
Åtgärder för att minska mängden tillskottsvatten till ledningsnätet i Baggbron, Färna, Riddarhyttan	Minska belastningen på reningsverken	2026	VA
Utredning avseende servisleddningar över fastigheter, saknade förbindelsepunkter och delade anslutningspunkter.	Åtgärda servisleddningar och upprätta förbindelsepunkter	Löpande	VA

2.6 Dagvatten

En hållbar dagvattenhantering är nödvändig för att hantera den ökade nederbörden genom klimatförändringar och för att motverka att föroreningar som kan spridas via dagvattnet påverkar kommunens recipienter. Idag är ansvarsfördelningen inom kommunen oklar och dagvattenfrågan berör flera olika lagstiftningar bland annat plan- och bygglagen, lagen om allmänna vattentjänster, vattendirektivet och miljöbalken. För att underlätta arbetet har kommunen nyligen antagit en dagvattenpolicy som anger riktningen för arbetet med dagvatten.

Det finns dagvattenproblematik inom verksamhetsområdet i form av inläckage av dagvatten i spillvattensystemet, felkopplingar och dylikt, som resulterat i kapacitetsbrist i avloppsreningsverket. Troligen är inläckage av dagvatten den största anledningen till den höga andelen tillskottsvatten i ledningsnätet. Detta bör i första hand åtgärdas genom renovering av ledningsnätet. Prioriterat område är Skinnskatteberg tätort. Det behöver även utredas hur framtida klimatförändringar påverkar dagvattensystemen. Utifrån punkterna ovan, behövs en kunskapsuppbyggnad och en åtgärdsplan tas fram.

2.7 Bebyggelseutveckling och exploatering

Vid bebyggelseutveckling och exploatering av områden inom kommunen behöver VA-planeringen och den fysiska planeringen samordnas i ett löpande arbete mellan berörda enheter. Den beslutade översiktsplanen fungerar som riktlinje för bebyggelseutvecklingen.

VA-planen ska vara vägledande för de konsekvenser som en utbyggnad av ett nytt område medför. Det är viktigt att VA-huvudmannen ger sin syn på var kommunen kan utvecklas sett ur ett VA-perspektiv och att förutsättningarna för vatten och avlopp är klarlagda innan ett planarbete dras igång.

Tidsperspektivet som VA-huvudmannen har för utbyggnad är en viktig aspekt i detaljplanarbetet. Det krävs samtidigt en långsiktig planering för exploatering som påverkar allmänt VA. Finansiering av nya områden behöver också utredas innan beslut om ett nytt område fattas. Förutsättningarna är olika för olika områden och det kan innebära en stor ekonomisk påverkan på VA-kollektivet.

2.7.1 Exploatering innanför verksamhetsområden

Vid exploatering innanför det kommunala verksamhetsområdet ansvarar Skinnskattebergs kommun för att anordna allmänt vatten och avlopp. När förbindelsepunkten har meddelats till fastighetsägaren tas en anläggningsavgift ut enligt kommunens fastställda taxa för anslutning till vatten och avlopp.

2.7.2 Exploatering utanför verksamhetsområden

Kommunen bedömer inte att det finns ytterligare områden som i nuläget bör omfattas av verksamhetsområde för vatten eller spillvatten, med undantag för Baggbron.

Det finns ett kommunalt ledningsnät och avloppsreningsverk i Baggbron, men det saknas verksamhetsområde. Flertalet fastigheter är permanentboende och kommunen har tidigare lovat ett tiotal fastigheter att få ansluta sig till det kommunala spillvattennätet. Kapaciteten i Baggbrons reningsverk är dock begränsad och innan ytterligare fastigheter kan anslutas bör det utredas hur rening av spillvatten från Baggbron ska göras (se 2.4 *Spillvatten*).

2.8 Ekonomi

2.8.1 VA-taxa

Vatten- och avloppsverksamheten i Skinnskatteberg bekostas av VA-kollektivet med hjälp av en politiskt fastställd VA-taxa. Verksamheten ska bedrivas till självkostnadspris och ha ett nollresultat, det vill säga varken gå med vinst eller förlust.

VA-taxan består av två delar. Den ena delen är bruksavgifter som är en löpande och rörlig avgift som ska täcka kostnaden för vattenförbrukning, omhändertagande av avloppsvatten och drift och underhåll av VA-anläggningen. Den andra delen är anläggningsavgifter som är en engångsavgift som

betalas i samband med att en förbindelsepunkt för vatten och avlopp är upprättad och meddelad till fastighetsägaren. Anläggningsavgift kan också uppkomma om det sker förändringar på fastigheten, som till exempel om- eller tillbyggnad. Det finns ett behov av att förbättra kunskapen om fördelningen mellan fasta och rörliga kostnader. Arbetet påbörjades under 2020.

Avgifterna får inte överstiga de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva VA-anläggningen och fördelningen av avgifterna ska ske utifrån vad som är skäligt och rättvist. Avgifterna ska täcka både framtida underhållsbehov och utbyggnad av allmänt VA och en god planering krävs för att en jämnare och mer kundvänlig taxeutveckling ska kunna uppnås.

Det är eftersträvarvärt att taxehöjningar för allmänt VA ska vara skäliga, kontinuerliga och förutsägbara och en översyn av taxenivån bör därför ske varje år. Med en god framförhållning och planering kan ”chockhöjningar” undvikas och en mer jämn och kundvänlig taxeutveckling kan planeras.

Taxekonstruktion och nivåer behöver ses över för att få en jämn och kundvänlig taxeutveckling samt för att säkerställa finansiering av nödvändiga åtgärder i den allmänna VA-anläggningen.

I syfte att säkerställa att intäkterna ökar i samma takt och omfattning som utgifterna, behöver rutinerna för ekonomisk uppföljning förbättras samt en långsiktig ekonomisk prognosmodell för VA-kollektivet upprättas. Det skulle ge bättre förutsättningar för VA-verksamheten att bidra till målet om god ekonomisk hushållning.

För att förbättra kunskapen om ekonomin finns också ett behov av att utveckla den ekonomiska uppföljningen i genomförda projekt. Det skulle också innebära att de ekonomiska prognoserna för kommande projekt blir säkrare.

Tabell 6. Aktiviteter gällande VA-ekonomi

Aktivitet	Motiv	Tidplan	Ansvarig
Ta fram ett ekonomiskt verktyg för löpande uppdatering av ekonomin i VA-verksamheten	Säkerställa finansiering av den allmänna VA-anläggningen över tid.	2023	VA
Utreda eventuell ändring av taxekonstruktion och nivåer	Säkerställa finansiering av den allmänna VA-anläggningen över tid.	2023	VA

2.9 Genomförande av aktiviteter

VA-enheten är ansvarig för den allmänna anläggningen men genomförandet av aktiviteter är beroende av flera aktörer, exempelvis Plan-enheten som arbetar med exploatering och detaljplaneringen i kommunen. I det gemensamma arbetet behöver också faktorer som ekonomi och hälso- och riskfaktorer beaktas.

Genomförandet av åtgärder sker i den takt som är möjlig i organisationen. VA-enheten genomför årligen en verksamhetsplanering för att prioritera vilka åtgärder som ska genomföras under det kommande året. VA-enheten följer sedan upp verksamhetsplanen kontinuerligt under året med driftsmöten en gång i månaden.

En förutsättning för genomförande är att det finns tillräckligt med resurser för att ta fram alla åtgärdsplaner enligt aktiviteterna ovan. Vissa planerade åtgärder kräver konsultuppdrag, till exempel modellering och utredningsuppdrag.

3 Plan för enskilt VA

För områden där det inte finns behov av vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang enligt lagen om allmänna vattentjänster 6§ och där anslutning inte är möjlig till en rimlig kostnad under planeringshorisonten, kommer VA-försörjningen även fortsättningsvis att ske genom enskilda VA-anläggningar. VA-försörjningen kan ordnas för varje enskilt hushåll eller som samfälligheter då flera hushåll går ihop och ordnar en gemensamhetsanläggning.

Kommunen har ett planeringsansvar för att säkerställa att områden med enskild VA-försörjning inom sammanhållen bebyggelse har förutsättning för en god egen VA-försörjning. I stora delar av kommunens landsbygd finns det inte tillgång till kommunalt vatten och avlopp. Där ansvarar fastighetsägarna själva för att ordna väl fungerande enskilda vatten- och avloppsanläggningar. I denna delplan beskrivs hur vatten och avlopp ska hanteras för de fastigheter som även i framtiden kommer att ha enskild VA-försörjning.

Innan en planerad utbyggnad av allmän VA-försörjning är iordningställd kan frågor om enskilda avloppslösningar uppkomma i samband med bygglovsansökningar, klagomål på undermåliga avlopp, anmälan om ändring av befintlig avloppsanläggning eller ansökan om tillstånd till nya avloppsanläggningar.

I områden, som är eller kan bli aktuella för någon form av bebyggelseutveckling, ska VA-frågorna i första hand hanteras vid framtagande av nya detaljplaner eller ändring av detaljplaner. VA-utredningar utgör det viktigaste underlaget för att i detaljplanen långsiktigt säkra en trygg vatten- och avloppsförsörjning i dessa områden. När det inte är aktuellt att ta fram en detaljplan behöver prövningen för varje enskild fastighet ske i samband med att förhandsbesked eller bygglov hanteras. Då tas det ställning till om VA-frågorna behöver lösas i ett större sammanhang eller om det går att lösa enskilt på ett godtagbart sätt. I annat fall ska ansökan avslås.

För övriga befintliga områden där det finns detaljplaner eller områdesbestämmelser, där det för närvarande inte finns ett bebyggelsetryck, behöver kommunen se över hur VA-frågan är belyst i planbestämmelserna och hur VA-försörjningen har utvecklats i praktiken. För övrig bebyggelse i kommunen hanteras de enskilda avloppslösningarna inom Miljö- och byggnadsförvaltningens ordinarie tillsynsverksamhet.

3.1 Enskilt dricksvatten

Det krävs inget tillstånd för att anlägga en vattentäkt som försörjer ett till två hushåll eller en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning, därför har kommunen inget register över fastigheter med enskild vattenförsörjning. Kommunen har heller inget tillsynsansvar för enskilda vattentäkter som försörjer mindre än 50 personer eller producerar maximalt 10 m³ dricksvatten per dag. Undantag är livsmedelsverksamheter.

Kvaliteten i de enskilda dricksvattentäkterna i Skinskattebergs kommun kontrolleras helt i fastighetsägarnas regi. Det betyder att Miljö- och byggnadsförvaltningen inte får analysrapporter för kännedom per automatik, utan endast om fastighetsägarna väljer att delge analysrapporten på eget initiativ. Bedömningen som gjorts i arbetet med VA-planen är att i dagsläget finns inga behov av åtgärder för enskild vattenförsörjning.

3.2 Enskilda avlopp

Miljö- och byggnadsförvaltningen ansvarar för tillstånds- och tillsynsärenden för enskilda avlopp. Kommunen ska ställa krav på de enskilda anläggningarna utifrån skyddsbehovet i det område där det renade avloppsvattnet släpps ut. Ett område har antingen normal eller hög skyddsnivå. Det är av stor vikt att standarden på de enskilda avloppen är god, eftersom utsläpp av orenat avloppsvatten försämrar möjligheterna till att uppnå god status i kommunens vattenförekomster. Det finns även risk att vattentäkter förorenas av avlopp med dålig funktion. Inventeringstakten samt åtgärdstakten av små avlopp är god.

Externslam från enskilda anläggningar lämnas idag till Skinnskattebergs avloppsreningsverk. Avlämning sker på inkommande vatten till verket. Planering och installation av slamkiosk på ledningsnätet ska ske under hösten 2021.

3.2.1 Generella riktlinjer för enskild VA-försörjning

Skinnskattebergs kommun har fastställt riktlinjer för bedömning av enskilda avlopp som ska tillämpas vid handläggning av ansökan om tillstånd för att anlägga och ändra enskilda avlopp. Riktlinjerna har tagits fram för att underlätta bedömningen av vilka krav som bör ställas i samband med tillståndsprövningen. Riktlinjerna är vägledande, varje ärende prövas utifrån de förutsättningar som finns i det enskilda fallet.

3.2.2 Tillsyn av enskilt avlopp

Samtliga fastigheter med enskilt avlopp omfattas av tillsyn enligt miljöbalken. Det är Miljö- och byggnadsförvaltningen som ansvarar för tillsynen. Samtliga enskilda avlopp i kommunen har inventerats för att kartlägga avloppssituationen. Standarden varierar från enkla slambrunnar till minireningsverk och torrtoaletter. Knappt hälften av avloppsanläggningarna har vid inventeringen bedömts inte uppfylla dagens krav på rening. Dessa behöver därför åtgärdas varför särskild vikt på uppföljande åtgärder bör prioriteras. I översiktsplanen anges följande ”Arbete med att följa upp inventeringen av enskilda avlopp och ställa krav på åtgärder kommer att fortsätta. Kommunen ska fortsatt arbeta för förbättrad avloppssituation på landsbygden.” Miljö- och byggnadsförvaltningen fortsätter att bedriva tillsyn enligt fastställd plan av Miljö- och byggnadsnämnden. Miljö- och byggnadsförvaltningen informerar VA-enheten om de vid inventeringsarbetet upptäcker bebyggelseområden där VA-försörjningen är osäker och kan behöva lösas med en gemensam eller allmän anläggning.

3.3 Tillsyn av gemensamhetsanläggningar för dricksvatten och enskilt avlopp

Ansvar för tillsyn av större gemensamhetsanläggningar för dricksvatten (>50 personer eller 10 m³/dygn) ligger på miljöenheten. Detta regleras av miljöbalken och i livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter. Tillsynen av större gemensamma enskilda avloppsanläggningar, mellan 25 till 200 pe, sker utifrån miljöbalken.

3.4 I väntan på VA-utbyggnad

Vid planeringen för framtida verksamhetsområden behöver kommunen utöver själva VA-utbyggnaden också planera för hantering av situationen ”i väntan på allmän VA-utbyggnad”. Kommunens hantering beror på tidsaspekten, det vill säga när den planerade utbyggnaden kan förväntas komma till stånd. Vid förfrågningar ska kommunen informera om de planer som finns för vatten och avlopp.

I områden där utbyggnad av allmän VA-försörjning är planerad men ännu inte genomförd kan frågor om enskilda vatten- och avloppslösningar komma i samband med bygglovsprövningar, ansökan om nya avloppsanläggningar eller i samband med områdesvis tillsyn. Där behöver tillsynen samordnas med utbyggnadsplanen. För de områden som ligger tidsmässigt inom kort sikt för allmänt VA är det inte rimligt att först ställa krav på det enskilda avloppet och sedan krav att ansluta sig till allmänt VA. Där bör tillsyn undvikas om det inte finns stora risker för människors hälsa.

Valet att söka tillfälligt tillstånd är fastighetsägarens eget. Det är även önskvärt att tillstånd för enskilda avlopp inom utbyggnadsområde planerad inom kort sikt kan ges för begränsad tid. Prövningen görs av Bygg- och miljönämnden i varje enskilt fall.

Val av lösning på avlopp i väntan på allmänt VA är fastighetsägarens eget, men information och stöd till fastighetsägare ges från Miljö- och byggnadsförvaltningen.

3.5 Information och stöd kring enskilt VA

För den bebyggelse som ligger utanför verksamhetsområde för VA ligger ansvaret på den enskilde fastighetsägaren att se till så att dricksvattnet är av bra kvalitet samt att det enskilda avloppet uppnår dagens krav på rening. Det finns ingen anmälningsskyldighet till kommunen för att borra efter vatten på egen fastighet. Som fastighetsägare med egen dricksvattenbrunn och/eller egen avloppsanläggning ansvarar man själv för att kontrollera att dricksvattnet har en god kvalitet och anläggningen har en fullgod funktion. Det är viktigt att VA-försörjningen ordnas utifrån de förutsättningar som finns på platsen.

För den bebyggelse som fortsatt kommer att ligga utanför områden för allmänt VA är det viktigt att Miljö- och byggnadsförvaltningen fortsätter att arbeta med tillsyn av enskilda avlopp samt bistår med information och stöd när fastighetsägaren behöver anlägga en ny avloppsanläggning.

Livsmedelsverkets allmänna råd om enskild dricksvattenförsörjning anger vad som normalt kan krävas av den som ansvarar för en enskild brunn. På Livsmedelsverkets webbplats finns information både om vad som gäller för större dricksvattenproducenter och för mindre enskilda anläggningar. Fastighetsägare kan även få rådgivning av Miljö- och byggnadsförvaltningen. Fastighetsägare hänvisas att själva ombesörja provtagning av sitt dricksvatten. Nackdelen med detta är att kommunen inte har tillgång till aktuella analysrapporter för det enskilda dricksvattnet, om inte fastighetsägarna själva väljer att skicka in analysrapporter för kännedom.

Det är, enligt förvaltningslagen, Miljö- och byggnadsförvaltningens uppdrag att verka rådgivande åt fastighetsägare när de ska anlägga en ny avloppsanläggning. Miljö- och byggnadsförvaltningen ger information bland annat i samband med tillsyn av enskilda avlopp. Rådgivningen får dock inte ge avkall på Miljö- och byggnadsförvaltningens oberoende roll som tillsynsmyndighet. För fastighetsägare går det även att få samlad information via avloppsguiden.se. Där finns uppgifter om olika tekniker för småskalig avloppsrening, lagstiftning med mera.

3.6 Bebyggelseutveckling och exploatering

En god samordning mellan miljöavdelningen, bygglovsavdelningen och planavdelningens myndighetsutövande är en viktig förutsättning för att få ett bra resultat. Bebyggelseplanering utanför verksamhetsområdet för allmänt VA kräver alltid en noggrann VA-utredning i ett tidigt skede. Utredningen bör ta hänsyn till möjligheter att inrätta gemensamhetsanläggning för vatten och avlopp. Kommunen måste göra ett avvägande om exploatering skall tillåtas där det bedöms kunna utvecklas till en bebyggelse där kommunen har skyldighet att ordna allmän VA, enligt § 6, LAV1. Övergripande strategier och inriktningarna för bebyggelseriktlinjerna beskrivs i ÖP. Förutsättningar för att få bygga på landsbygden är bland annat hållbara lösningar för vatten- och avloppsförsörjning.

3.7 Genomförande och sammanfattning av aktiviteter

Det är viktigt att planen för enskilt VA följs vid tillsyn av enskilda avlopp samt vid nybyggnation utanför § 6-område enligt lagen om allmänna vattentjänster så att planen för allmänt VA och planen för enskilt VA följer varandra. Det är därför viktigt med ett bra samarbete mellan de olika enheterna inom kommunen.

Genomförandet av åtgärder sker i den takt som är möjlig i organisationen. Verksamheterna genomför årligen en verksamhetsplanering för att prioritera vilka åtgärder som ska genomföras under det kommande året. Det finns dessutom en långsiktig verksamhetsplanering som även tar hänsyn till efterföljande år.

Tabell 7. Aktiviteter gällande enskilt VA

Aktivitet	Motiv	Tidplan	Ansvarig
Tillsyn enskilda avlopp	Uppföljning av miljöbalkens krav	Löpande	Miljö
Utveckla rutiner internt för hantering av VA-frågor vid planbesked, förhandsbesked, bygglov samt vid avloppstillstånd.	Möjliggöra ett metodiskt arbetssätt samt effektiv och rättssäker handläggning.	2022	Miljö, bygg, VA

4 Plan för utbyggnad av allmänt VA

Kommunen är skyldig att fatta beslut om utbyggnad av allmän VA-försörjning för bebyggelse som har behov av detta. Detta sker genom beslut om inrättande av verksamhetsområde för allmänt VA som antas av kommunfullmäktige. Skyldigheten för en kommun att inrätta ett verksamhetsområde inträder när det är påkallat ur miljö- eller hälsoskyddsskäl och när det omfattar en gruppering av byggnader och bostäder. I detta avsnitt beskrivs de områden där utbyggnad är planerad, varför det finns ett behov för allmänt VA eller inte och metoden för hur områdena har bedömts. Kommunen prioriterar utbyggnad av allmänt VA i befintlig bebyggelse framför exploateringsområden. Det är behovet av allmänt VA som ska vara styrande och främjas före kommunens önskan om nya områden.

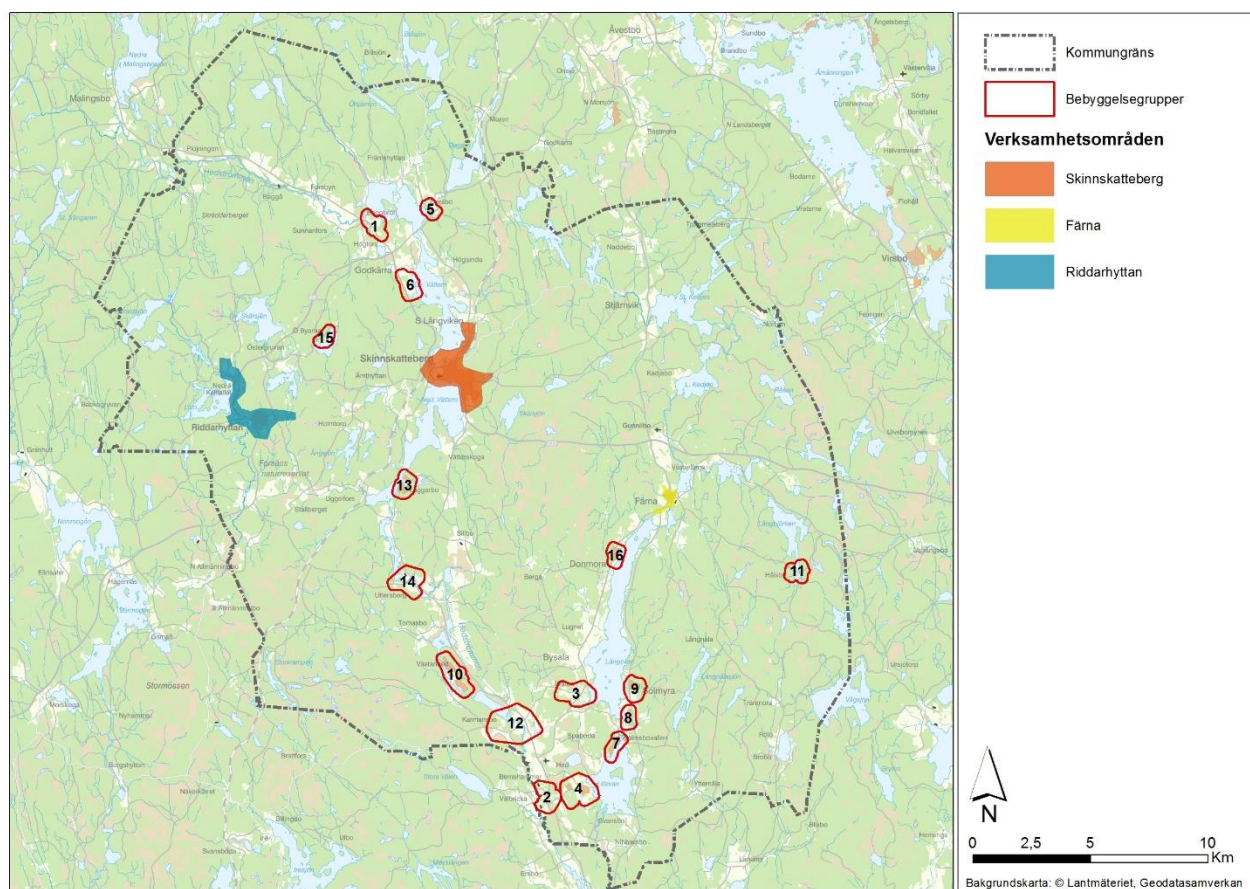
4.1 Behov av allmänt VA

Det är § 6 i Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) som styr kommunens skyldigheter att ordna med vattenförsörjning eller avlopp om det krävs med hänsyn till människors hälsa eller miljön. Skyldigheten begränsas till när det behövs i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse. Det finns ingen definitiv definition av vad ett större sammanhang innebär, men enligt rättspraxis innebär det en samlad bebyggelse på cirka 20 - 30 fastigheter eller fler. Det kan däremot vara färre beroende på hur nära fastigheten eller gruppen av fastigheter ligger ett annat större sammanhang. Är det tillräckligt nära kan de anses ingå i samma större sammanhang. När det gäller att inrätta verksamhetsområde för miljöns eller hälsans skull kan så få fastigheter som 10 fastigheter, enligt praxis, utgöra ett eget större sammanhang där närheten till andra fastigheter inte spelar någon roll.

4.2 Identifiering av områden

För att kunna utreda om det finns behov av allmänt VA för befintlig bebyggelse i Skinnskattebergs kommun har det första steget varit att identifiera samlad bebyggelse. Länsstyrelsen Västmanlands publikation *2018:04 – Var ska vi börja?* samt kunskap hos VA-enheten samt Bygg- och miljöförvaltningen har använts för att identifiera potentiella områden som kan ha ett behov av allmänt VA. Sammanlagt har 16 områden identifierats och deras behov av allmänt VA har analyserats. Områdena redovisas i figur 1 och i tabell 8. Notera att namnet på området kan skilja sig mellan vardagligt tal och VA-planen.

Bedömningar avseende behovet av allmänt VA grundas på befintliga förutsättningar vilket innebär att om förändringar sker, exempelvis genom förändrade planbestämmelser eller nya förutsättningar i den kommande översiktsplanen, kommer denna VA-plan behöva revideras.

Figur 1. Sammanlagt har 16 områden identifierats och deras behov av allmänt VA har analyserats. Även verksamhetsområden för allmän VA-anläggning i Skinnskattebergs tätort, Riddarhyttan och Färna redovisas i figuren.

Tabell 8. Identifierade områden

Nr	Område	Antal fastigheter
1	Baggbron	40
2	Bernshammar, Jönsarbo	20–30
3	Bråten	40
4	Bubbarsbo	70–80
5	Darsbohöjden	30
6	Djupviken/Godkärra	40–50
7	Holmsbovallen	45–50
8	Solmyra, södra	30–35
9	Solmyra, norra	40–50
10	Västanhed	140
11	Hålsbo	35–40
12	Karmansbo	40–50
13	Lagarbo	55–60
14	Uttersberg	30–40
15	Bjursjön	20–25
16	Vittensten	50–60

4.3 Bedömning av behov

En utvärderingsmodell har tagits fram för att analysera respektive områdes behov av allmänt VA.

Modellen inkluderar de två kategorierna *Miljö & Hälsa* samt *Samhälle* där respektive kategori består av ett antal kriterier som poängsätts. Utöver poängsättningen kan förutsättningar gällande befintliga VA-lösningar samt inriktningsbeslut och/eller tidigare planer för allmänt VA utgöra påverkansfaktorer, vilka kan inverka vid bedömningen av respektive område. En utförlig beskrivning av utvärderingsmodellen finns i bilaga 1.

4.4 Resultat och prioritering

Områdena har baserat på behovsbedömningen och eventuella påverkansfaktorer sorterats in i prioriteringsklasser för utbyggnad. Det finns fyra olika klasser enligt figur 2. Resultatet av bedömningen framgår av figur 3 och tabell 2.1 i bilaga 2.

Figur 2. Indelning av prioriteringsklasser för utbyggnad.

De olika prioriteringsklasserna beskrivs nedan. Den maximala behovspoängen i modellen är fem. Utöver poäng har även påverkansfaktorer vägts in i bedömningen.

VA-utbyggnadsområde

I denna kategori hamnar samtliga områden som bedöms ha behov av kommunalt VA. Dessa områden placeras in i kommunens tidplan för VA-utbyggnad. Dessa områden har generellt en poäng över tre.

Inget område anses ha mycket stort eller stort behov av allmänt VA och därför har inget område klassificerats som VA-utbyggnadsområde.

VA-utredningsområde

Dessa områden har förutsättningar som behöver utredas ytterligare för att kunna göra en rättvisande bedömning. Vilken typ av utredning det handlar om framgår i beskrivningen av respektive område i bilaga 2. Tabell 9 redovisar områden klassificerade som VA-utredningsområden.

Tabell 9. Områden klassificerade som VA-utredningsområde

Områdesnummer	Område
1	Baggbron

VA-bevakningsområde

Denna typ av område bedöms i nuläget inte ha behov av kommunalt VA, men det finns förutsättningar som gör att ett behov kan uppstå på sikt. Det kan handla om områden med gemensamma lösningar som behöver hållas under uppsikt eller områden där poängsättningen kan komma att ändras till följd av förändrade förutsättningar. Skinnskattebergs kommun följer utvecklingen och ser återkommande över behovet av eventuella omprioriteringar för dessa områden. Tabell 10 redovisar områden klassificerade som VA-bevakningsområden.

Tabell 10. Områden klassificerade som VA-bevakningsområde.

Områdesnummer	Område
10	Västanhed
16	Vittensten
2	Bernshammar och Jönsarbo
6	Djupviken och Godkärra
14	Uttersberg
3	Bråten
12	Karmansbo
13	Laggarbo
7	Holmsbovallen
4	Bubbarsbo

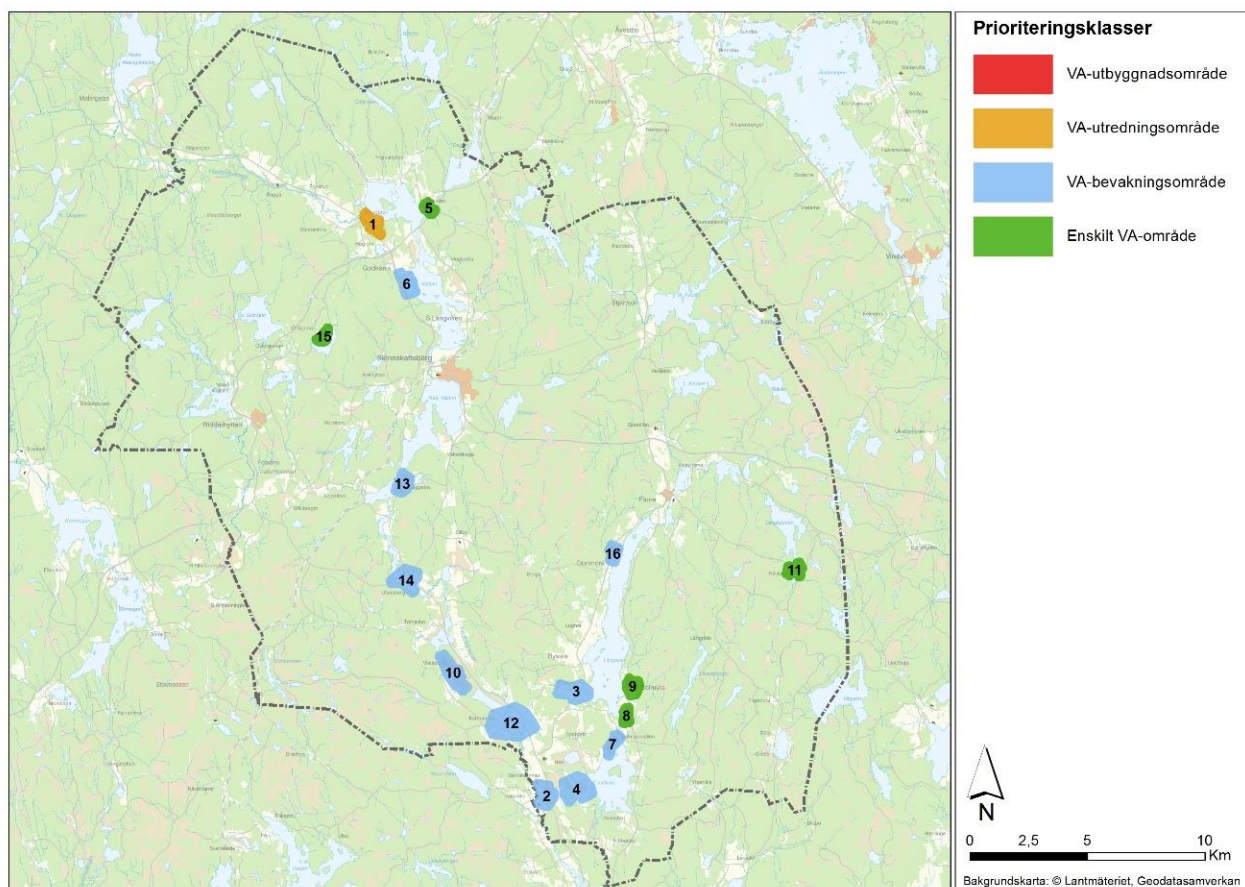
Enskilt VA-område

Denna typ av område utgörs av områden som under överskådlig framtid bedöms vara lämpliga för enskild VA-försörjning. Inom denna prioriteringsklass hamnar generellt områden med poäng under 1 i behovsbedömningen, men även påverkansfaktorer kan medverka till bedömningen. Tabell 11 redovisar områden klassificerade som enskilt VA-område.

Tabell 11. Områden klassificerade som enskilt VA-område.

Områdesnummer	Område
5	Darsbohöjden
9	Norra Solmyra
8	Södra Solmyra
11	Hålsbo
15	Bjursjön

Figur 3 visar resultatet från utvärderingsmodellen och indelningen av prioriteringsklasser.

Figur 3. Identifierade områden indelade i prioriteringsklasser enligt färgkodning. Siffrorna anger områdesnumret och är endast för orientering.

Baggbron (område 1) har enligt utvärderingsmodellen ett litet behov, men det finns påverkansfaktorer som gör att det finns ett stort behov av att upprätta ett verksamhetsområde i området. Det finns sedan tidigare ett kommunalt ledningsnät och avloppsreningsverk i Baggbron, men det saknas verksamhetsområde. Kapaciteten i Baggbrons reningsverk är dock begränsad och innan ytterligare fastigheter kan anslutas bör det utredas hur spillvatten från Baggbron ska renas. Baggbron har därför klassats som ett VA-utredningsområde.

I övriga områden bedöms det inte föreligga något kommunalt ansvar att ordna VA-försörjning men beroende på utvecklingen kan förutsättningarna ändras och behov av en gemensam lösning uppstå. Kommunen behöver regelbundet följa upp områdena och om behov uppstår planera in dem för utbyggnad av allmänt VA.

4.5 Förutsättningar för VA-utbyggnad utifrån VA-översikten

Övergripande för all utbyggnad av allmänt VA är att långsiktig dricksvattenförsörjning säkras och att de allmänna reningsverken har tillräcklig kapacitet.

4.5.1 Fastigheter i anslutning till befintliga verksamhetsområden

Det finns ett behov att se över gränserna för befintliga verksamhetsområden. De fastigheter som är i nära anslutning till befintligt verksamhetsområde, så kallade randfastigheter, kan anses ingå i det större sammanhanget men utredning för varje specifikt område krävs. Det går dock inte att enbart titta på avstånd från befintligt verksamhetsområde, utan varje randfastighet/bostadsområde behöver utredas utifrån miljömässigt- och hälsomässigt behov, förutsättningar för VA, lämplighet och eventuella specifika omständigheter i området.

I Övre Källfallet, vid Riddarhyttan, finns fastigheter som ligger inom verksamhetsområdet men har enskilda avloppsanläggningar. Inventering av dessa anläggningar har visat på dålig status och fastigheterna bör anslutas till kommunalt avlopp.

4.5.2 Utbyggnadsplan för befintlig bebyggelse

När ett beslut om verksamhetsområde fattas medför det att gällande detaljplaner i området bör ses över. Detaljplanebestämmelser kopplade till VA behöver anpassas till nya förutsättningar och tillfälle ges att generellt anpassa bestämmelser till dagens behov och krav. Det kan till exempel gälla att utöka byggrätten i ett område för att möjliggöra permanentboende. Denna typ av detaljplanearbeten bör prioriteras och samordnas med VA-verksamhetens planering, så att begränsningar i planbestämmelserna inte motverkar möjlig utveckling när en ny VA-anläggning tas i drift. Om VA-utbyggnad och eventuellt detaljplanearbete inte samordnas riskerar detta att leda till merkostnader genom okoordinerad utbyggnad av infrastruktur (ex. vägar, VA, el, fiber) inom områdena.

4.6 Genomförande av VA-utbyggnaden

För en utbyggnad av allmänt VA till ett område behöver kommunfullmäktige fatta beslut om verksamhetsområde för allmänt VA. Inför beslutet måste noggrannare utredningar ske angående vilka vattentjänster (dricksvatten, spillvatten och/eller dagvatten) som ska ingå i verksamhetsområdet samt mer fördjupat undersöka vilka fastigheter som ska ingå. Det är vanligt att behov av allmänna vattentjänster för både vatten och spillvatten föreligger i identifierade VA-utbyggnadsområden. Det är därmed, i de flesta fall, samhällsekonomiskt fördelaktigt att utbyggnadsområden ansluts till både för vatten och spillvatten samtidigt.

Behovet av allmän dagvattenhantering kommer att utredas i Skinskattebergs kommun men i normalfallet finns inget behov av allmän dagvattenhantering i glesare bebyggelse.

När ett beslut om verksamhetsområde fattas bör gällande detaljplaner i området ses över för att kunna avgöra om det finns behov av att anpassa detaljplanebestämmelserna utefter de nya förutsättningarna.

4.6.1 Tekniska förutsättningar

I samband med förstudien behöver utredningar kring kapaciteten i den befintliga VA-anläggningen utföras.

För dricksvattnen kan det finnas möjlighet både för föreningar/ägare av gemensamhetsanläggning och enskild fastighetsägare att behålla sitt interna ledningsnät och/ eller dricksvattentäkt. För att det ska vara möjligt måste föreningen/ägaren eller fastighetsägaren bevisa att det enskilda vattnet är lika bra eller bättre än det kommunala vattnet. Fastighetsägare och föreningar/ägare av gemensamhetsanläggningar kan fortsätta använda sina enskilda dricksvattentäkter för exempelvis bevattningsändamål. I dessa fall är det dock ett krav att den enskilda vattentäkten är fysiskt fränkopplad från det kommunala vattennätet.

4.6.2 Finansiering

Fastighetsägare

Varje fastighetsägare som ansluts till allmänt VA ska betala en anslutningsavgift, även kallad anläggningssavgift. Avgiften beror bland annat på hur många bostadsenheter som finns på fastigheten och hur stor fastigheten är till ytan. Anläggningsavgiftens storlek regleras i kommunens VA-taxa. Fastighetsägaren debiteras utifrån den VA-taxa som är gällande när fastighetens förbindelsepunkt är fysiskt byggd och fastighetsägaren informerats om detta.

Enligt lagstiftningen kan en fastighetsägare ha rätt till ersättning i de fall befintlig enskild VA-anläggning ska användas i den allmänna VA-anläggningen eller blir onyttig till följd av kommunens VA-utbyggnad. Ersättningens storlek beror bland annat på anläggningens typ och skick. Bedömning sker i varje enskilt fall och behöver hanteras i ett tidigt skede. Berörda fastighetsägare får alltid information i god tid innan utbyggnaden av allmänt VA påbörjas i deras område. Information ska framför allt ges via brevvetskick men informationsmöten kan med fördel också hållas. Information förmedlas sedan löpande under processen.

VA-kollektivet

När VA-planen väl beslutats i kommunfullmäktige finns ett grundläggande dokument som ger tydliga ramar för den framtida långsiktiga verksamhets- och investeringsplaneringen för Skinnskattebergs kommun. Det skapar därmed också förutsättningar för en långsiktigt planerad hållbar taxeutveckling. Inför varje utbyggnadsprojekt måste finansieringen utredas. Utredningen bör ta hänsyn till hur VA-verksamhetens ekonomi påverkas på kort och lång sikt, det vill säga de konkreta utbyggnadsplanerna bör kompletteras med en analys av intäkter i form av uttag av anläggnings- och bruksavgifter och kostnader kopplat till underhåll och reinvesteringar.

5 Konsekvenser av VA-planen

Konsekvenser för kommunens arbete

- Planerade åtgärder medför en större arbetsbelastning vilket gör att det kan krävas ökade personalresurser
- Ökad kunskap om den allmänna anläggningen och en god samordning mellan berörda förvaltningar och bättre kunskap om kommunens framtida utveckling ger förutsättningar för att bedriva en mer effektiv verksamhet
- Flera av åtgärderna bidrar till en bättre arbetsmiljö

Tekniska konsekvenser

- Tillräcklig kapacitet för spillvattenhantering
- Ledningsförnyelse ger mindre tillskottsvatten och färre brott på ledningsnätet
- Färre antal läckor på vattenledningsnätet

Ekonomiska konsekvenser

- Jämnare taxeutveckling med bättre planering
- Investeringar i den allmänna anläggningen kommer sannolikt att påverka brukningstaxan
- Med en långsiktig ekonomisk planering minskar risk för höga oförutsedda kostnader i ett senare skede
- Ökad kunskap om risker gör att oförutsedda kostnader kan förebyggas

Miljömässiga konsekvenser

- Minskad bräddning ger mindre utsläpp av föroreningar och näringsämnen
- Minskat tillskottsvatten sparar energi vid rening och avledning till reningsverk
- Minskat antal läckor minskar slöseri av dricksvatten

Sociala konsekvenser

- Bättre arbetsmiljö när personalen kan genomföra projekt enligt planering
- Förbättrad ekonomisk styrning bidrar till ökad förutsägbarhet vad gäller kostnader för fastighetsägarna

6 Strategi för fortsatt arbete med VA-planering

Att ta fram denna VA-plan har varit ett omfattande projekt som bidragit till ökad kunskap och ökat kunskapen internt om andra enheters arbete i kommunen. Men det största värdet uppstår i genomförandet och den fortsatta planeringen. I nästa steg implementeras VA-planen genom att åtgärderna förs in i kommunens löpande budgetprocess. På detta sätt säkerställs att VA-planen genomförs och att den är relevant för kommunens utveckling. Åtgärder i VA-planen som inte genomförs, eller som förskjuts i tiden, finns kvar i planeringsunderlaget så att de inte glöms bort. Planerade åtgärder i den allmänna VA-anläggningen ligger till grund för investerings- och driftbudget som beslutas årligen. Inför detta arbete behöver en översyn göras av genomförda åtgärder så att underlagsmaterialet kan uppdateras.

Den förvaltningsövergripande arbetsgrupp som tagit fram VA-planen kan fylla en viktig funktion i det fortsatta arbetet. Det är bra om arbetsgruppen kan fortsätta att träffas och har till uppgift att initiera uppdateringar av VA-planens huvuddokument. Den bör aktualiseras en gång per mandatperiod, förslagsvis första gången 4–5 år efter antagande. Allteftersom arbetet fortskrider kommer ny information och kunskap fram, vilket då kan inarbetas i en uppdatering av VA-planen.

En VA-plan utgör ett värdefullt underlag till revidering av översiktsplanen, och detta ger i sin tur underlag för en kommande uppdatering av VA-planen.